

Коваленко Д.В., Гвалтюк О.І.

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Право на освіту належить до числа основних конституційних прав громадянина України. Можливість отримати якісну освіту незалежно від соціально-майнового статусу є одним з ключових показників розвиненості держави і суспільства. Проте, кризові явища в соціально-економічній, політичній та культурній царинах сучасного українського суспільства, які, на жаль, мають стійку тенденцію до поглиблення не могли не позначитися на системі освіти. Особливого занепокоєння викликає недостатнє розуміння політичними та культурними елітами України потреб і цілей національної освіти, реалізація яких має створити необхідні передумови до давно омріяного вступу держави до клубу розвинених країн. Зволікання в цьому питанні дедалі буде віддаляти Україну до периферії глобальної еволюції.

У країнах «золотого мільярда» освіта виступає однією з провідних царин людської діяльності. Вона охоплює практично все суспільство, а витрати на потреби освіти постійно зростають. У розвинених країнах у цю сферу вкладаються 5-8% валового національного продукту. ООН в індексі, що характеризує ступінь розвиненості країни, поряд з валовим продуктом, виробленим на душу населення та середньою тривалістю життя населення, фіксує долю в ній грамотних людей і середню кількість років навчання її громадян у навчальних закладах.

У ХХ столітті у всьому світі було здійснено потужний наступ на неграмотність. Особливо важливі кроки у цьому напрямку були зроблені після Другої світової війни. У всіх розвинених країнах було впроваджено загальну середню освіту, вища освіта стала масовою. На разі понад 20% учнів у розвинених країнах продовжують свою освіту у вишах. Різко зросла грамотність населення. Наприкінці ХХ століття вперше в історії людства почалося зменшення абсолютної кількості неписьменних людей на Землі.

У нас час їхня кількість вже не перевищує 15%. Особливо варто визначити створення систем безперервної освіти, яка в економічно розвинених країнах охоплює вже більшу частину працездатного населення.

У добу глобалізації у світовій спільноті склалося чітке розуміння того, що саме у царині освіти закладаються основи стратегії розвитку не тільки кожної країни, але й всього людства. Разом з тим, стан освіти у сучасному світі оцінюється як кризовий, що виявляється, зокрема, у невисокій якості, у слабкій усталеності знань і вмінь учнів та студентів, у незадовільному стані їхньої моральності та громадянськості, у широко поширених у молодіжному середовищі наркоманії та злочинності. Значна кількість школярів всього світу

залишають школу до її закінчення. Тобто право на якісну освіту реалізують далеко не всі внаслідок цілого комплексу причин об'єктивного та суб'єктивного характеру. У багатьох країнах, у тому числі й в економічно розвинених, не вистачає навчальних посібників, ефективних методик навчання, недостатньо високим лишається рівень фінансування педагогічних працівників і всієї системи освіти в цілому. Спроби розв'язання цієї проблеми шляхом підвищення платні за навчання приводять до протестних дій з боку студентської молоді й зростання соціальної напруженості, прикладом чому можуть слугувати події у Великій Британії у грудні 2010р.

Особливого занепокоєння викликає велика різниця у рівні освіти розвинених країн з одного боку і країн, що розвиваються з іншого. Вона пояснюється, передусім, національними можливостями у фінансуванні освітніх програм.

В умовах глобалізаційних процесів, що об'єктивно підвищують рівень інтеграції людської спільнот, вирішення соціально-правових аспектів освіти, безсумнівно, є необхідною основою успіху у боротьбі за достойне життя кожної людини і окремої країни, а зрештою, і виживання всього людства.